

Włącznik

Narada Obywatelska

Jak wykorzystać w pracy z młodzieżą
w instytucji

Publikacja została opracowana w ramach wdrażania
polityki młodzieżowej m.st. Warszawy.

fundacja
pole dialogu

projekt współfinansuje
miasto stołeczne
Warszawa

Z tej broszury dowiedziecie się, czym jest **Narada Obywatelska** i jak możecie wykorzystać ją do pracy z młodzieżą w swojej instytucji.

Narada Obywatelska jest formą konsultacji społecznych (zasięgania opinii społeczności), której celem jest wypracowanie jakościowych rekomendacji dotyczących określonego zagadnienia.

Efekt ten osiąga przez zaangażowanie losowo wybranej, różnorodnej grupy osób, która wspólnie przechodzi przez dwa etapy. W pierwszym, **edukacyjnym**, osoby uczestniczące zapoznają się z wiedzą ekspercką i ramami podejmowanych decyzji, a w drugim, **dyskusyjnym** (deliberacyjnym), we własnym gronie wypracowują rekomendacje.

Narada Obywatelska **kończy się przekazaniem rekomendacji na ręce osób mających realny wpływ na ich wdrożenie**. W całym przedsięwzięciu ważna jest autentyczność zaangażowania zarówno władz, jak i przedstawicieli społeczności lokalnej.

To narzędzie może się przydać do:

- wypracowania jakościowych rekomendacji dotyczących określonego zagadnienia, konkretnych problemów, np. małej widoczności instytucji wśród młodych;
- tworzenia dokumentów strategicznych dla instytucji, np. nowego programu.

Procesy deliberacyjne mają niesamowitą moc. Potrafią zbliżyć do siebie ludzi, pozwalają porozumieć się w ważnych kwestiach, a także wysłuchać różnorodnych opinii. Dla wielu osób, szczególnie młodych, są wartościowym doświadczeniem i pierwszą okazją do wzięcia udziału w tak zorganizowanym dialogu. **Proces narady obywatelskiej ma trzy główne elementy: przygotowań, spotkań Narady i działań po naradzie.** W dalszej części tekstu omówione zostały krok po kroku.

Jak krok po kroku przeprowadzić Naradę Obywatelską

01 Etap przygotowań

Naradę Obywatelską warto zorganizować, gdy osoby odpowiedzialne za realizację postanowień urzędów czy instytucji chcą naprawdę poznać i uwzględnić głos społeczności w danej sprawie. Kluczowe jest więc dokładne określenie celu Narady oraz jasne ustalenie, o czym społeczność może współdecydować. Wybierając temat, warto pamiętać, że konieczne będzie przygotowanie informacji o lokalnym kontekście – czyli sytuacji w instytucji, głównych wyzwaniach i problemach związanych z tematem. Należy również przygotować pytania, na które organizatorzy chcieliby uzyskać odpowiedzi od uczestników.

Pomocne w dopracowaniu tematu może być odpowiedzenie sobie na poniższe pytania:

- Czy problem dotyczy społeczności instytucji?
- Czy istnieje potrzeba przeprowadzenia konsultacji?
- Czy problem leży w kompetencjach instytucji?
- Czy temat jest wystarczająco szczegółowy i dopasowany do długości procesu?

Temat Narady powinien być angażujący i istotny dla społeczności. **Przy organizowaniu Narady z młodzieżą warto skonsultować się z jej przedstawicielami, aby sprawdzić, czy proponowany temat jest odpowiedni.**

Po opracowaniu tematu można przejść do planowania spotkań, tworzenia scenariusza i zbierania materiałów edukacyjnych. Podczas planowania scenariusza należy pamiętać, aby aktywności były uporządkowane w logiczny sposób i zapewniały komfort uczestnikom, w tym regularne przerwy. Szczególnie przy pracy z młodzieżą, należy pamiętać, że mogą być już zmęczeni siedzeniem w ławkach szkolnych. Warto więc zadbać o ruchowe przerywniki oraz wprowadzać różnorodne formy pracy na każdym etapie.

Spotkania Narady dzielą się na część edukacyjną i dyskusyjną (deliberacyjną). W części edukacyjnej uczestnicy zdobywają wiedzę na temat omawianego zagadnienia, a także poznają ramy, w których mogą tworzyć rekomendacje. Istotnym elementem jest również przedstawienie dobrych praktyk z innych miejsc związanych z tematem. Warto zaprosić ekspertów z zewnątrz, którzy podzielą się swoją wiedzą, a także poprosić osoby pracujące w instytucji o udzielenie cennych informacji.

Rekrutacja osób uczestniczących w Naradzie Obywatelskiej jest kluczowa, ponieważ to właśnie ta niewielka grupa ma wypracować rekomendacje, które mają odzwierciedlać głos całej społeczności.

Schemat rekrutacji wykorzystywany w wielu Naradach Obywatelskich wygląda następująco:

- **Akcja informacyjna i zaproszenie do zgłaszania chęci uczestnictwa.** W przypadku rekrutacji młodzieży warto skorzystać ze wsparcia szkół, zwiększyć obecność akcji w mediach społecznościowych, a także wyjść w teren, dotrzeć do miejsc, gdzie młodzież przebywa (np. parki, centra handlowe), aby opowiedzieć o Naradzie i zachęcić do dzielenia się informacjami z innymi.
- **Opracowanie kryteriów rekrutacyjnych.** Ważne jest, aby stworzyć charakterystykę społeczności wokół instytucji oraz sporządzić listę kluczowych cech uczestników, takich jak wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania czy inne specyficzne cechy (np. typ szkoły, rodzaj aktywności pozalekcyjnych, sposób korzystania z instytucji).
- **Zbieranie zgłoszeń.** Formularz zgłoszeniowy lub inna forma zgłoszeń powinna obejmować dane odpowiadające kryteriom rekrutacyjnym z punktu 2.

- **Wybór uczestników.** W przypadku wielu podobnych kandydatów na jedno miejsce, proces wyboru powinien odbywać się losowo, aby zapewnić wiarygodność procesu. Warto przeprowadzić losowanie publicznie, np. udostępniając nagranie wideo, co zwiększy transparentność.
- **Uzupełnienie reprezentacji.** Aby zapewnić pełną reprezentację, warto skupić się na grupach wymagających szczególnej uwagi. Pomocne mogą być kreatywne działania oraz bezpośrednie kontakty, aby skutecznie dotrzeć do brakujących osób i zachęcić je do udziału.

W Naradach uczestnicy często otrzymują **wynagrodzenie finansowe, jednak możliwe są też inne, bardziej dostępne dla instytucji formy rekompensaty**, np. darmowe wstępy na wydarzenia, zniżki na zajęcia czy nagrody rzeczowe.

Wynagrodzenie nie jest konieczne — zwłaszcza w pracy z młodzieżą warto zadbać, aby Narada miała atrakcyjną formę i była dobrze spędzonym czasem, stanowiąc gratyfikację samą w sobie.

Pamiętajcie także o zapewnieniu jedzenia.

02 Spotkania narady

Dobra organizacja spotkań wymaga zarówno **przygotowania technicznego** (odpowiednia sala, ustawienie stołów i krzeseł, potrzebny sprzęt, poczęstunek), **jak i merytorycznego** (materiały informacyjne, scenariusz spotkania). Warto pamiętać, że dla wielu osób udział w Naradzie Obywatelskiej to nowe doświadczenie — kluczowe jest więc stworzenie przyjaznej atmosfery, docenianie uczestników oraz wsparcie bezstronnych facylitatorów podczas dyskusji. Rekomendujemy model trzydniowej Narady, obejmującej spotkania trwające 3–4 godziny dziennie, z tygodniową lub dwutygodniową przerwą między sesjami.

Scenariusz całego procesu można podzielić na trzy główne etapy:

- **Edukacja:** Uwspólnienie wiedzy i analiza zagadnienia od strony merytorycznej (pierwszy dzień).
- **Deliberacja (dyskusja):** Praca nad pytaniami, pomysłami i rekomendacjami w mniejszych grupach i na forum (drugi dzień oraz część trzeciego).
- **Głosowanie:** Indywidualna ocena wypracowanych rekomendacji (ostatnie godziny trzeciego dnia).

Podczas narady obywatelskiej **warto korzystać z różnych form dyskusji** — w większych i mniejszych grupach, a nawet parach. Wspieraj pracę gotowymi szablonami, takimi jak karty pracy czy persony, i zmieniaj konfiguracje grup w trakcie ćwiczeń opartych na dyskusji. **Dzięki temu uczestnicy mogą porozmawiać z osobami o różnych poglądach i doświadczeniach.** Dobrym pomysłem jest losowe zmienianie miejsc po każdej przerwie.

Pracę w grupach powinien wspierać facylitator – bezstronna osoba, która zadba o to, by każda z osób miała szansę się wypowiedzieć. Jakościowa facylitacja to nieoceniona pomoc w każdym procesie decyzyjnym. **Pamiętajcie, że scenariusz jest przede wszystkim narzędziem dla osób prowadzących,** które pomaga w rozplanowaniu czasu, ale może ulec zmianie. Jeśli różnice w przebiegu spotkania są znaczne w porównaniu do pierwotnego planu, warto poinformować uczestników o tym i wyjaśnić przyczyny.

Przebieg Narady Obywatelskiej – uproszczona struktura spotkań oraz sugerowane elementy, które warto uwzględnić na danym etapie:

Dzień I – Edukacja:

- Oficjalne otwarcie Narady z udziałem władz instytucji;
- Poznanie się grupy i ustalenie zasad współpracy (kontrakt);
- Przedstawienie planu Narady przez moderatorów;
- Wprowadzenie do rekomendacji: czym jest dobra rekomendacja, jej struktura i skład;
- Część edukacyjna w blokach przeplatanych aktywnościami;
- Prezentacje edukacyjne lub inne formy przekazu wiedzy;
- Praca w grupach, podsumowanie wniosków, zebranie pytań, spisanie wyzwań i pomysłów na rozwiązania;
- Plenarne sesje pytań i odpowiedzi;
- Propozycje dodatkowych ekspertów lub obszarów wiedzy, które uczestnicy chcieliby poszerzyć.

Dzień II – Deliberacja:

- Opcjonalnie: prezentacje eksperckie, jeśli wynikną z dyskusji pierwszego dnia;
- Stworzenie wizji instytucji, którą uczestnicy chcą osiągnąć, i której będą myśleć przy tworzeniu rekomendacji;
- Zebranie wniosków i przemyśleń po części edukacyjnej: co wymaga uwagi, nad czym chcą się pochylić?
- Podział zidentyfikowanych wyzwań na kategorie;
- Zebranie propozycji rekomendacji od uczestników;
- Wstępna praca nad propozycjami;
- Ewentualne wstępne głosowanie nad rekomendacjami, by określić, które są gotowe, a które wymagają dopracowania.

Dzień III – Głosowanie i podsumowanie:

- Przeformułowanie rekomendacji w grupach roboczych i ich przedstawienie na sali plenarnej;
- Dyskusja nad wątpliwościami i głosowanie końcowe;
 - Uszeregowanie rekomendacji według liczby pozytywnych głosów.
- Przekazanie wyników pracy Narady decydentom instytucji;
- Dyskusja nad rekomendacjami z decydentami i uczestnikami;
- Uroczyste zakończenie Narady i pamiątkowe zdjęcie.

Na koniec spotkania (co najmniej ostatniego) warto przeprowadzić krótką ankietę ewaluacyjną, by ocenić zadowolenie uczestników oraz zbierać sugestie do poprawy. Warto również zapytać ich osobiście.

03 Działania po Naradzie

Przekazanie rekomendacji władzom instytucji podczas trzeciego dnia Narady to dobra okazja do uroczystego podsumowania i zamknięcia procesu. Następnie należy przygotować (przynajmniej krótki) **raport podsumowujący przebieg i efekty Narady.**

W pierwszej kolejności przekazujemy go uczestnikom, a potem osobom, które mają wpływ na realizację rekomendacji. Warto również upublicznić raport, wykorzystując różne środki przekazu, podobnie jak w akcji informacyjnej.

Można także wybrać osobę lub grupę, która będzie monitorować realizację rekomendacji i informować o postępach innych uczestników. Jeśli wszystko przebiegło zgodnie z planem, Narada powinna zainspirować lokalną społeczność do większego zaangażowania. Ważne jest, aby utrzymać kontakt z uczestnikami i zadbać, by wynik Narady był znany nie tylko społeczności, ale także pracownikom instytucji, którzy będą odpowiedzialni za wdrażanie rekomendacji. Dzielcie się postępami realizacji w swoich kanałach komunikacyjnych – im więcej osób zobaczy, że rekomendacje są brane pod uwagę, tym łatwiej będzie zachęcić społeczność do dalszej współpracy.

Narady Obywatelskie – przykłady

Muzeum Wspólne

Narada obywatelska artystek i artystów, zorganizowana przez Fundację Stocznia w 2024 roku dla Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie, była częścią przemiany instytucji związaną z otwarciem nowej siedziby. Wzięło w niej udział 20 warszawskich twórców sztuki współczesnej, wylosowanych spośród 213 zgłoszeń, którzy współdecydowali o przyszłej ofercie Muzeum. Pytanie Narady brzmiało: „Jak MSN może wspierać warszawskich twórców sztuki współczesnej w 2025 roku i kolejnych latach?”. Podczas trzech spotkań grupa wypracowała 96 rekomendacji, z których 14 zostało przekazanych jako głos Narady. Była to pierwsza tego typu inicjatywa w polskiej instytucji kultury. Szczegóły, w tym scenariusze i ankieta rekrutacyjna, są dostępne w raporcie z realizacji.

Odwrócona szkoła – projekt fundacji Pole Dialogu. Narady obywatelskie przeprowadzono pilotażowo w 2022/23 w dwóch warszawskich szkołach: szkole podstawowej i liceum. Młodzież, wspierana przez facylitatorów, pracowała nad rozwiązaniem problemów zgłoszonych przez szkoły. Tematy Narad zostały ustalone na podstawie diagnozy przeprowadzonej wśród uczniów i nauczycieli. W SP 351 tematem było „zagospodarowanie wspólnej przestrzeni użytkowej”, a w XXI LO – „niekonwencjonalne formy aktywności społecznej uczniów”. Rekrutacja uczestników odbyła się na podstawie samorządu uczniowskiego lub otwartej rekrutacji. W XXI LO Narada odbyła się w dwóch częściach: w pierwszej generowano pomysły, a w drugiej wybrano trzy i opracowano je w formie projektu do realizacji. Rekomendacje to: usprawnienie radiowęzła, odnowienie boiska, przemeblowanie strefy ciszy. SP 351 zrealizowało Naradę w jednym dniu, co pokazuje elastyczność narzędzia. W pierwszej części uczniowie dopracowali pomysły, a w drugiej, z udziałem dyrekcji, wybrano rekomendacje do realizacji. Zarekomendowano: stworzenie ściany z roślinami i neonem, tablicy z osiągnięciami uczniów, oraz zagospodarowanie pomieszczenia na potrzeby samorządu.

Narada obywatelska to skuteczne narzędzie dialogu i współpracy, które pozwala wspólnie wypracować rekomendacje i reagować na potrzeby społeczności. Jest to metoda, którą można stosować w pracy z różnorodnymi grupami, także młodzieżą.

Powodzenia w realizacji Narad! Niech pomysły przekładają się na realne zmiany i wzmacnianie relacji z młodzieżą oraz lokalną społecznością.

Więcej inspiracji, narzędzi i scenariuszy znajdziecie pod poniższymi linkami:

- **Kurs wideo o Naradzie Obywatelskiej o klimacie**, który pomoże przeprowadzić Radę Obywatelską krok po kroku.
- **Podręcznik dla organizatorów Rad Obywatelskich o klimacie**, szczegółowy podręcznik zawierający wskazówki i przykłady scenariuszy do przeprowadzenia Rady Obywatelskiej na przykładzie procesu o klimacie.
- **Raport z realizacji Rady Obywatelskiej w Muzeum Sztuki Nowoczesnej**, raport zawiera scenariusze spotkań, ankietę rekrutacyjną i cenne wnioski z procesu.

Treść: Joanna Chomko

Korekta i redakcja: Warsztat Ogarniaczki Paula Olejniczak

Identyfikacja graficzna i skład: Mira Larysz

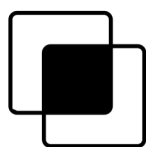
Autorstwo zdjęć: Marcin Jan Nalepa

Publikacja powstała w ramach projektu **„Włącznik - tworzenie przestrzeni dla młodych warszawiaków w miejskich instytucjach”**, współfinansowanego przez m.st. Warszawa.

projekt współfinansuje
miasto stołeczne
Warszawa

Fundacja Pole Dialogu powstała w 2011 roku, aby wspierać udział obywateli i obywaterek w życiu publicznym. Obecnie jest jedną z najbardziej doświadczonych organizacji działających w tym obszarze. Wspieramy dialog obywatelski i włączamy ludzi do rozmów o ważnych sprawach publicznych. Więcej na poledialogu.org.pl

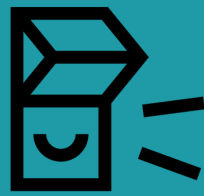

**fundacja
pole dialogu**

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe.

Warszawa 2024

Włącznik